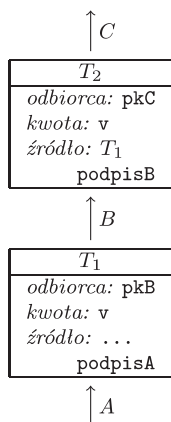

Jedyne dane powiązane z użytkownikiem Bitcoina to jego identyfikator – losowo wyglądający ciąg 34 liter i cyfr. Dlatego często mówi się o anonimowości Bitcoina, choć lepszym określeniem byłaby *pseudonimowość* – użytkownicy występują pod pseudonimami, nikt nie zna ich prawdziwych danych osobowych, jednak ich zachowanie jest w pełni jawne.

Rozwiązanie zadania M 1496.
Zauważmy, że każda z liczb $1, \dots, 2016$ jest wielokrotnością co najwyżej jednej z liczb a_1, \dots, a_n . Jednocześnie wśród liczb $1, \dots, 2016$ dokładnie $\left\lfloor \frac{2016}{a_i} \right\rfloor$ jest wielokrotnością liczby a_i . Stąd otrzymujemy

$$\left\lfloor \frac{2016}{a_1} \right\rfloor + \dots + \left\lfloor \frac{2016}{a_n} \right\rfloor \leq 2016.$$

Ponieważ dla dowolnej liczby x prawdziwa jest nierówność $x - 1 < \lfloor x \rfloor$, więc

$$\left(\frac{2016}{a_1} - 1 \right) + \dots + \left(\frac{2016}{a_n} - 1 \right) < 2016.$$

Dzieląc obie strony nierówności przez 2016 i przenosząc część wyrazów na prawą stronę, otrzymujemy tezę.

publiczny, który jednocześnie pełni rolę identyfikatora użytkownika. Są to klucze systemu cyfrowego podpisu ECDSA, który jest wykorzystywany do podpisywania i weryfikowania transakcji. I tak oto w miejsce odbiorcy mamy *klucz publiczny* odbiorcy pkB , a zamiast nadawcy mamy *źródło* wskazujące na inną transakcję, z której pochodzą środki nadawcy. Dodatkowo każda transakcja jest podpisana przez nadawcę (*podpisA*) przy użyciu jego klucza prywatnego.

Aby to sobie zobrazować, o Bitcoinie należy myśleć jak o sieci, w której transakcje stanowią węzły, a użytkownicy to połączenia pomiędzy nimi, nie na odwrót. Aby użytkownik B mógł zapłacić użytkownikowi C kwotę v , w sieci musi istnieć (niewydana) transakcja T_1 o kwocie v zaadresowana do B . Jeśli tylko taka transakcja istnieje, B może ją wydać, tworząc transakcję T_2 , wpisując pkC (klucz publiczny użytkownika C) w pole odbiorcy i podpisując ją swoim podpisem. Taka transakcja jest następnie wysyłana do górników, którzy ją weryfikują, sprawdzając, czy *podpisB* na transakcji T_2 odpowiada kluczowi publicznemu pkB na transakcji T_1 . Bezpieczeństwo algorytmu ECDSA gwarantuje nam, że transakcja zaadresowana do B nie zostanie wydana przez nikogo innego niż on sam.

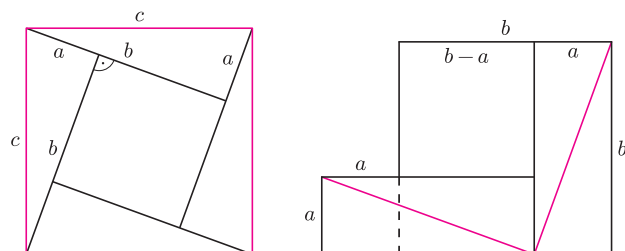
Oczywiście, gdyby przedstawiony przeze mnie powyżej uproszczony opis był w pełni zgodny z rzeczywistością, Bitcoin byłby niesłychanie niepraktyczny – wszystkie transakcje musiałyby mieć tę samą wartość (jaką?). W rzeczywistości bitcoiny można w prosty sposób rozmieniać – każda transakcja może mieć kilku odbiorców i dzielić swoją wartość w dowolny sposób pomiędzy nich. Zatem chcąc wysłać użytkownikowi C tylko część kwoty v , użytkownik B może podać samego siebie jako drugiego odbiorcę transakcji T_2 i w ten sposób wziąć sobie resztę. Kwoty z mniejszych transakcji można też łączyć w większe, używając transakcji z kilkoma źródłami i w ten sposób wydać naraz kilka spośród swoich transakcji. Użytkownicy mogą więc tworzyć transakcje o dowolnej wartości, a majątność użytkownika określona jest przez sumę niewydzanych i zaadresowanych do niego transakcji w sieci.

Z powyższego opisu można by wywnioskować, że Bitcoin służy jedynie do przelewania pieniędzy z jednego konta na drugie. Tymczasem jego możliwości są o wiele większe! Zamiast odbiorcy każda transakcja może mieć w sobie warunek (napisany w specjalnym języku programowania), który musi być spełniony, aby transakcja była poprawna. Można np. opublikować transakcję, którą może wydać pierwszy użytkownik, który poda rozkład na czynniki pierwsze jakiejś dużej liczby i w ten sposób stworzyć konkurs, który sam się rozstrzyga i sam wręcza nagrody. Można też o wiele więcej, ale to już temat na osobny artykuł.

Kwadraty

Jarosław GÓRNICKI*

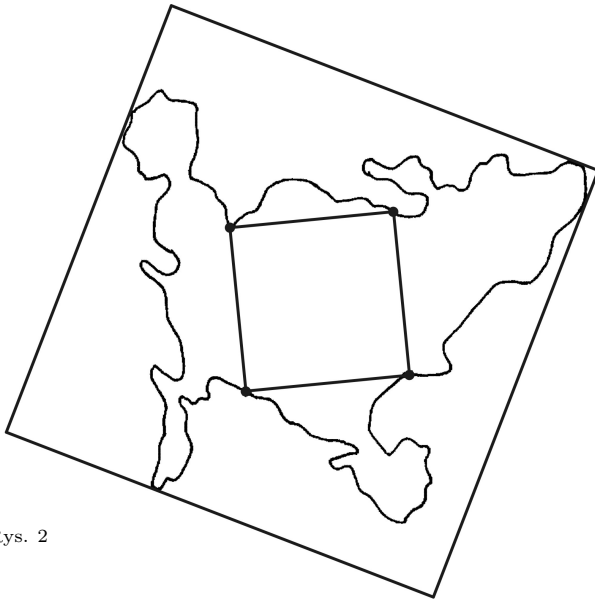
Euklides w *Elementach* pisał: „... kwadrat jest tym, co równoboczne i prostokątne...”. Oto kilka niebanalnych obserwacji, w których kwadrat jest jednym z bohaterów.

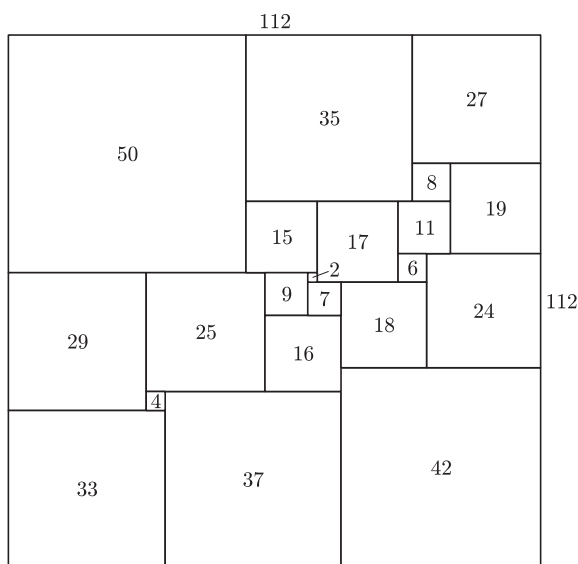
Rys. 1

- (1) Badanie związków miarowych w kwadracie doprowadziło Pitagorejczyków (między innymi Hipasusa z Metapontu, V w. p.n.e.) do odkrycia, że $\sqrt{2}$, czyli długość przekątnej kwadratu jednostkowego nie jest ułamkiem zwykłym, a w konsekwencji do wyróżnienia liczb niewymiernych.
- (2) Indyjski matematyk Bhāskara II (XII w.) w traktacie *Siddhānta Shiromani* (*Korona nauki*) podał dowód twierdzenia Pitagorasa w postaci rysunku 1 z napisem: Patrz!
- (3) Kwadrat jest ciągłym obrazem odcinka (G. Peano, 1890).

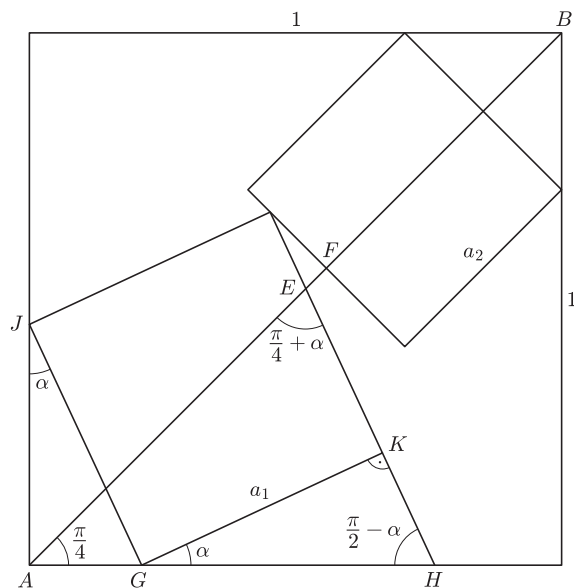
*Katedra Matematyki, Politechnika Rzeszowska

Rys. 2

Rys. 3

Rys. 4

- (4) Wokół każdej figury (niekoniecznie wypukłej) można opisać kwadrat (rys. 2).
- (5) Na każdej płaskiej krzywej zamkniętej istnieją cztery punkty, które są wierzchołkami kwadratu (L. Sznirelman, 1929, rys. 2).
- (6) Rysunek 3 przedstawia jedyny podział kwadratu na najmniejszą możliwą (21) liczbę różnych kwadratów (A.J.W. Duijvestijn, 1978).

Z kwadratem związanych jest wiele pytań, na które nie znamy odpowiedzi. Prezentację kilku z nich poprzedzimy wykazaniem następującej obserwacji.

- (7) Jeżeli kwadraty o rozłącznych wnętrzach oraz bokach długości a_1, a_2 zawarte są w kwadracie jednostkowym, to $a_1 + a_2 \leq 1$.

Dowód. Przy oznaczeniach z rysunku 4 pokażemy, że $|AE| \geq a_1 \sqrt{2}$. Z twierdzenia sinusów zastosowanego do trójkąta AEH ,

$$\frac{|AE|}{\sin(\frac{\pi}{2} - \alpha)} = \frac{|AH|}{\sin(\frac{\pi}{4} + \alpha)},$$

gdzie

$$|AG| = a_1 \sin \alpha \quad (\text{z } \triangle AGJ),$$

$$|GH| = \frac{a_1}{\cos \alpha} \quad (\text{z } \triangle KGH),$$

$$|AH| = |AG| + |GH| = a_1 \left(\sin \alpha + \frac{1}{\cos \alpha} \right).$$

Zatem

$$\begin{aligned} |AE| &= a_1 \frac{(\sin \alpha + \frac{1}{\cos \alpha}) \sin(\frac{\pi}{2} - \alpha)}{\sin(\frac{\pi}{4} + \alpha)} = \\ &= a_1 \sqrt{2} \frac{\sin \alpha \cos \alpha + 1}{\sin \alpha + \cos \alpha} \geq a_1 \sqrt{2}, \end{aligned}$$

gdyż dla $\alpha \in [0, \frac{\pi}{2})$,

$$\begin{aligned} \sin \alpha \cos \alpha + 1 - \sin \alpha - \cos \alpha &= \\ &= (1 - \cos \alpha)(1 - \sin \alpha) \geq 0. \end{aligned}$$

Oznacza to, że

$$\begin{aligned} a_1 + a_2 &\leq \frac{|AE|}{\sqrt{2}} + \frac{|BF|}{\sqrt{2}} = \frac{1}{\sqrt{2}}(|AE| + |BF|) \leq \\ &\leq \frac{1}{\sqrt{2}} \sqrt{2} = 1. \end{aligned}$$

Ponadto istnieje wiele realizacji równości $a_1 + a_2 = 1$.

Rozważmy kwadrat jednostkowy, a w nim $n \geq 2$ kwadratów o rozłącznych wnętrzach i bokach długości a_1, a_2, \dots, a_n .

Problem. Jaka jest wartość funkcji $f(n) = \max \sum_{i=1}^n a_i$ dla poszczególnych wartości $n = 2, 3, \dots$?

Poza wybranymi przypadkami odpowiedzi na to pytanie nie znamy! Z przeprowadzonego rozumowania wiemy już, że $f(2) = 1$.

Obliczmy wartość $f(3)$. Niech a_1, a_2, a_3 będą długościami boków trzech kwadratów o rozłącznych wnętrzach zawartymi w kwadracie jednostkowym. Skoro

$$a_1 + a_2 \leq 1 \quad \text{i} \quad a_1 + a_3 \leq 1 \quad \text{i} \quad a_2 + a_3 \leq 1,$$

więc

$$a_1 + a_2 + a_3 \leq \frac{3}{2}.$$

$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
$\frac{1}{2}$	

Rys. 5

$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	
$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$

Rys. 6

$\frac{2}{3}$	$\frac{1}{3}$
	$\frac{1}{3}$
$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$

Rys. 7

$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$
	$\frac{1}{4}$

Rys. 8

$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$
$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$
$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	

Rys. 9

Ponieważ kwadraty z rysunku 5 realizują równość $a_1 + a_2 + a_3 = \frac{3}{2}$, więc $f(3) = \frac{3}{2}$.

Obliczając wartość $f(2^2)$, pokażemy rozumowanie ogólniejsze. Z nierówności Cauchy'ego:

$$\left(\sum_{i=1}^n a_i b_i\right)^2 \leq \left(\sum_{i=1}^n a_i^2\right) \left(\sum_{i=1}^n b_i^2\right),$$

przy $b_1 = b_2 = \dots = b_n = 1$ mamy oszacowanie $\sum_{i=1}^n a_i \leq \sqrt{n}$, czyli

$$(*) \quad f(n) \leq \sqrt{n}.$$

Wynik ten w połączeniu z podziałem kwadratu jednostkowego na $n = k^2$ przystających kwadratów zapewnia, że $f(k^2) = k$. Zatem,

$$f(2^2) = 2, \quad f(3^2) = 3, \quad f(4^2) = 4, \quad \text{itd.}$$

Pokażemy teraz oszacowanie funkcji $f(n)$ od dołu,

$$(**) \quad \lfloor \sqrt{n} \rfloor \leq f(n),$$

gdzie symbol $\lfloor x \rfloor$ oznacza największą liczbę całkowitą nie większą niż x .

Dowód. Zauważmy, że funkcja $f(n)$ jest niemalejąca. Oznacza to, że nierówność $n \geq \lfloor \sqrt{n} \rfloor^2$ implikuje nierówność

$$f(n) \geq f(\lfloor \sqrt{n} \rfloor^2).$$

Gdy podzielimy kwadrat jednostkowy na $\lfloor \sqrt{n} \rfloor^2$ przystających kwadratów, każdy o boku długości $\frac{1}{\lfloor \sqrt{n} \rfloor}$ i obliczymy sumę długości ich boków $\frac{1}{\lfloor \sqrt{n} \rfloor} \cdot \lfloor \sqrt{n} \rfloor^2 = \lfloor \sqrt{n} \rfloor$, to otrzymamy nierówność

$$f(\lfloor \sqrt{n} \rfloor^2) \geq \lfloor \sqrt{n} \rfloor,$$

która w połączeniu z poprzednią nierównością daje oczekiwane oszacowanie.

W 1932 roku Pál Erdős (jako 19-letni student matematyki na Uniwersytecie w Budapeszcie) wyraził przypuszczenie, które do dziś nie zostało rozstrzygnięte.

Hipoteza Erdősa. Dla każdej liczby naturalnej k , $f(k^2 + 1) = k$.

W 1995 roku (po ponad sześćdziesięciu latach) Pál Erdős i Alexander Soifer uzyskali następujący rezultat.

Twierdzenie. Dla każdej liczby naturalnej n postaci $n = k^2 + m$, gdzie $0 \leq m \leq 2k$ prawdziwe są oszacowania:

- (a) jeżeli $m = 2t + 1$, gdzie $0 \leq t < k$, to $f(n) \geq k + \frac{t}{k}$,
 (b) jeżeli $m = 2t$, gdzie $0 \leq t \leq k$, to $f(n) \geq k + \frac{t}{k+1}$.

Dla małych n jest to konsekwencją elementarnych ilustracji. Niech $n = 5$. Wtedy oszacowanie $f(5) \geq 2$ wynika z rozmieszczenia kwadratów na rysunku 6. Dla $n = 6$ oszacowanie $f(6) \geq \frac{7}{3}$ jest konsekwencją sumy długości boków kwadratów przedstawionych na rysunku 7. Oszacowanie dla $n = 7$ w postaci $f(7) \geq \frac{5}{2}$ ilustrują kwadraty z rysunku 8. Sytuację dla $n = 8$ i oszacowanie $f(8) \geq \frac{8}{3}$ przedstawia rysunek 9.

Pozostaje wykazać, że $f(5) = 2$, $f(6) = \frac{7}{3}$, $f(7) = \frac{5}{2}$, $f(8) = \frac{8}{3}$, itd., lub wskazać przykłady, że wartości funkcji f mogą być większe, ale dotychczas nikt nie napisał, jak to zrobić. Można również badać ogólniejszy problem: dla jakich n zachodzi $f(n+1) = f(n)$?